

řítka udaného ve stanovách, nebo smírnou úmluvou vytčeného. Nelze-li v té příčině dohodnutí dosíci, rozhoduje politický úřad opíraje se o nález podaný znalcem. Při rozhodování tomto vodítkem má býti rozsah pozemků do zařízení vodního pojatých, a dostává-li se pozemkům těmto ze zařízení vodního výhod značně rozdílných od sebe, má býti vodítkem rozvržení pozemků těch na třídy o větších nebo menších příspěvcích.

2. Náklady společných ochranných neb regulačních staveb hradí účastníci — není-li ničeho v tom směru stanoveno stanovami neb úmluvou — dle poměru dostávajícího se prospěchu nebo dle stupně odvráceného nebezpečí, nebo též dle ceny příslušných usedlostí a zařízení. Neusjednotí-li se o nákladech těch interessenti, rozhoduje příslušný úřad politický na základě nálezu znaleckého.

3. Jsou-li členy společenstva obce a místa, jest záležitostí obecní dávatí příspěvek na ně připadající.

4. Zadržalé příspěvky na společná zavodňovací a odvodňovací zařízení, na stavby ochranné a regulační dobývají se cestou politické exekuce na žádost společenstva, kteréž má ostatně v případech hodných uvážení jednati co nejšetrněji.

5. Konkurenční příspěvky na stavby vodní lpí jako daň gruntovní na pozemku a musí je proto dle zákona platiti vždy držitel pozemku. (rozh. min. orby ze dne 13. února 1878 č. 11.016).

VIII. Vliv státu a dozor.

1. Společenstvo vodní existuje po právu, jakmile bylo příslušným úřadem správním uznáno.

2. Úřady správní povolány jsou rozhodnouti, že menšina pozemků nucena jest přistoupiti k společenstvu vodnímu (viz svrchu ad II.).

3. Politický úřad rozhoduje o reklamacích týkajících se volebního práva do společenstva.

4. Stanovy společenstva jakož i každou jich změnu dlužno oznámiti politickému úřadu.

5. Likvidace správních nákladů společenstva jest vnitřní záležitostí společenstva, jemuž se musí politický úřad jen potud podřídit, pokud úředně schválené stanovy přikazují mu takovouto likvidaci. Není-li takovýchto ustanovení, lze jediné pořadem práva ku platnosti přivesti nároky na podobné náklady, pokud nedojde vlivem úřadu politického ku zvláštnímu dohodnutí (rozh. min. orby ze dne 10. listopadu 1880 č. 11.203).

IX. Zánik společenstva.

Společenstvo vodní může se rozejíti, splnilo-li závazky své vůči třetím osobám a usnese-li se na tom absolutní většina hlasů.

Společenstva výdělková a hospodářská.

I. Pojem.

Názvem tímto označují se sdružení na principu svépomoci spočívající ku podporování hospodářských zájmů svých členů. Kdežto společnost akciová sdružením kapitálu snaží se dosáhnouti účelů, jichž by jednotlivci docíliti nemohl, snaží se společenstva sdružením se osob a společným ručením svých členů, jež převyšuje vklad majetkový, členy své buď v konkurenčním boji s velkovýrobou podporovati aneb jim v jejich hospodářství aneb živnosti úspory neb jiné výhody poskytovat.

II. Historický vývoj.

Prvopočátky společenstev shledáváme v Anglii, kde již na sklonku předešlého století trvala společenstva ku provozování kramářství (v Govan 1777, v Mongevell 1794) a mlýnů obilních (v Hull. 1795). O vývoji ústavu společenstev v Anglii lze však teprve od druhé polovice tohoto století mluvit. Jako vynikající případ anglických společenstev uvéstí sluší »pocitivé pionniery Rochdalské«, kteréž společenstvo založeno bylo r. 1844 od 28 tkalců s úhrnným vkladem asi 560 marek ke zřízení krámu s potravinami a šatstvem a jež r. 1887 vykazovalo neméně než 11.152 členů se vklady na 6,562.000 m. a docílilo zisku 920.900 m. Pro r. 1889 udává se počet společenstev v Anglii na 1725.

V Německu objevují se společenstva teprve s působením krajského soudce Dra. Heřmana Schulze-Delitsche, který v létech 1869—1883 v oboru ústavu společenstev neunavně byl činným a který pravou spásu řemeslníků a dělníků spatřoval ve společenstvech na vlastní síle členů spočívajících a snažil se dobrou organizací, sdružením společenstev v založeném od něho svazku a publicistickými výklady v časopise od něho vydávaném: »Innung der Zukunft« (později »Blätter für Genossenschaftswesen«) vzbuditi zájem pro věc a ji s výsledkem podporovati. Jeho působení děkovati jest, že vydán byl první německý zákon o společenstvech, zákon pro království pruské ze dne 27. března 1867, ze kterého vyšel zákon pro severoněmecký spolek ze dne 4. července 1868, jehož působnost pak při založení německé říše na celou říši byla rozšířena. Zákon tento podstatně změněn novým něm. zákonem říšským o výdělkových a hospodářských společenstvech ze dne 1. května 1889. R. 1890 čítalo se v Německu 3910 spolků záložních (z nichž 1300 dle systému Raiffaisena), 2664 společenstev v jednotlivých odvětvích živnostenských (společenstva zásobní, skladní, výrobní), 984 spolků spotřebních, 50 stavebních. Úplná statistika spolků těch schází, neboť jsou po ruce data jen ohledně oněch spolků, které své výroční zprávy svazkům zasílaly. Dle těchto vykazovalo v r. 1890 1072 spolků záložních dle systému Schulze-Delitsch 518.003 členů s 117,079.000 m. závodních podílů a 28,475.000 rezerv a poskytnuté zálohy obnášely v r. 1890 1.641,574.000 m., 263 zprávu podávajících spolků konsumních mělo 215.420 členů s 4,300.831 m. závodních podílů a 2,236.555 m. rezerv a docílilo výtěžku per 48,715.687 m. (Viz o tom Dra. Hanuše Crügera: Die Erwebs- und Wirthschaftsgenossenschaften 1892).

III. V Rakousku nejstarším společenstvem jest spolek výpomocných pokladen r. 1851 v Celovci založený. R. 1892 čítalo se v Rakousku 1882 spolků záložních, 324 spolků spotřebních, 295 jiných společenstev. Od 1366 spolků jsou po ruce zprávy pro r. 1889, dle kterých obnáší počet členů 561.169, kteří zaplatili 29,478.000 zl. závodních podílů; rezervy spolků těchto páčí se na 13,133.000 zl., povolené úvěry na 238,554.000 zl. Od spolků konsumních jest po ruce 165 zpráv, dle kterých počet členů 53.201, závodní podíly 847.605 zl., rezervní fondy 417.646 zl. a výtěžek 8,437.091 zl. obnášel (1888). V Rakousku jsou tři veliká sdružení a sice:

1. Sdružení německých výdělkových a hospodářských společenstev v Rakousku založené r. 1871 a až do r. 1892 pod řízením velezasloužilého o vývoj společenstev v Rakousku Dra. Heřmana Zillera se nacházející, od r. 1892 poslancem Karlem Wrabetzem řízené;

2. sdružení českých záložen v Praze, řízené sekretářem Drem. Schreyerem;

3. sdružení polských společenstev ve Lvově, řízené zastupcem Drem. Alfrédem Zgorskim (založ. r. 1874). Sporitelní a záložní (1889:74) konsorcia I. všeobecného spolku úředníků rak. uh. monarchie tvoří vlastní sdružení řízené referentem o společenstvech Engelbertem Kesslerem.

IV. Právní poměry hospodářských a v ýdělkových společenstev upraveny jsou u nás zákonem ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z. Ustanovení zákona tohoto vztahují se na spolky, s neobmezeným počtem členů, které mají za účel podporovati hospodářství neb v ýdělky svých členů, společným provozováním obchodů nebo poskytováním úvěrů (§ 1). Jako takové vypočítává zákon příkladmo: záložní neb úvěrní spolek, zásobní neb skladní spolky, společenstva výrobní, spolky spotřební, společenstva bytní.

Ku založení společenstva není potřebí schválení státního, nýbrž jen přijetí firmy, písemného (ne notářského) sdělení smlouvy společenstevní (stanovy) a zápisu této smlouvy do rejstříků o společenstvech u soudů obchodních vedených. (Viz čl. Smlouva společenstevní.) Zákon rozeznává dvojí druh společenstev, a sice společenstva s ručením neobmezeným a s ručením obmezeným; v prvnějším případě ručí každý člen za závazky společenstva solidárně a svým jměním, ve druhém jen do určitého napřed stanoveného obnosu (§ 2). Firma společenská, jež vzata býti musí z předmětu podniku, obsahovati má označení »zapsané společenstvo« a podle povahy ručení dodatek »s ručením neobmezeným« neb »s ručením obmezeným« (§ 4). Přeměna společenstva s ručením neobmezeným ve společenstvo s ručením obmezeným jest podle opětovných nálezů nejv. s. možno jen cestou likvidace (rozh. ze dne 25. září 1878 č. 10 897, sb. »A. Cl.« č. 798 a j.). O náležitostech smlouvy společenstevní (stanovách) obsahuje zákon (§ 5) podrobné normy, od kterých se smlouva jen v oněch bodech může odchýliti, při kterých to výslovně za přípustné jest prohlášeno (§ 11). Přistoupení ke společenstvu dlužno písemně ohlásiti. Ustanovení, která zákon o společenstvech obsahuje o představenstvu a valných hromadách, pojí se v podstatě ku normám obchodního zákona o společnostech akciových. Odchylným však jest ustanovení, že musí představenstvo voleno býti z počtu členů (§ 15). Dle smlouvy o společenstvu může představenstvu přidána býti rada dozorců, od společenstva z jeho středu, vyjímajíc členy představenstva, volená, která bdíti má nad řízením závodu ve všech oborech správy (§ 24). Společenstva povinna jsou ku veřejnému kladení účtů a musí představenstvo, nejdéle v prvních 6 měsících každého roku závěrku účetní za minulý rok, vedle bilance, vyhlásiti.

V. Zrušení společenstev.

Společenstvo se zrušuje:

1. projitím lhůty ve smlouvě stanovené;
2. usnesením se společenstva;
3. vyhlášením konkursu;
4. nařízením úřadu správního (§ 36). To však může nastati jen tenkrát, jestliže následkem činnosti neb jednání společenstva právoplatný nález trestní vydán byl, který v případě tom, když společenstvo svoji činnost neb jednání na jiné, než v § 1 zákona naznačené předměty rozšiřuje, proti súčasněným členům vynésti sluší (§ 88).

VI. Společenstva s ručením neobmezeným.

Uvésti sluší, že jest při společenstvech s ručením neobmezeným každý člen oprávněn ze společenstva vystoupiti, i když smlouva na určitý čas byla uzavřena a že soukromý věřitel některého člena společenstva nemůže ku svému uspokojení nebo pojištění požadovati věci, pohledávky a práva, která ku jmění společenstva náležejí, a že předmětem exekuce a obstarávkou jen to býti může, co člen sám na úrocích a jako podíl na výtěžku může požadovati a nač jemu v případě zrušení společenstva neb vyloučení jeho při vypořádání se nárok přísluší. Soukromý věřitel jest však dle okolností (§ 59) oprávněn za vyloučení kteréhokoliv člena žádati. Neobmezené ručení přivede se k platnosti t. zv. řízením rozvrhovacím (§§ 61—68). Jakmile řízení konkursní tak dalece dospělo, že konečný návrh rozdělovací pevně jest stanoven, přísluší představenstvu, po případě likvidatorům, podat rozpočet uhražovací, ze kterého na jevo vychází, mnoholy každý člen k uspokojení věřitelů pro utrpěné v konkursu nedostatky přispěti má; bylo-li placení příspěvků odepřeno, neb s ním prodléváno, má býti rozpočet uhražovací předložen soudu konkursnímu k úřednímu potvrzení. Toto nastane po předchozím svolání členů společenstva ediktální citací a po vyslechnutí jich připomínek. Potvrzený rozpočet rozvrhovací jest titulem exekucním. Každý člen společenstva může potvrzenému rozpočtu rozvrhovacímu žalobou odporovati, aniž by však exekuce se zastavila. Po ukončení konkursu jsou věřitelé oprávněni pro nedoplatky svých pohledávek proti jednotlivým, jim solidárně ručícím členům společenstva nastupovati (§ 60). Žaloby dotyčné promlčují se ve 2 letech po zrušení společenstva aneb po vyloučení z něho, pokud dle povahy pohledávky kratší lhůta promlčecí dle zákona nenastupuje (§ 73). Ustanovení o řízení rozvrhovacím (§ 61—68) platí i tenkrát, když sice jmění společenstva k uhrazení věřitelů nestačí, avšak konkurs přes to z důvodů v § 66 konk. ř. uvedených se nevyhlásí.

VII. Společenstva s ručením obmezeným.

Ze zvláštních ustanovení pro společenstva s ručením obmezeným sluší uvést, že ručí každý člen společenstva s ručením obmezeným v případě konkursu neb likvidace, za závazky společenstva, pokud smlouva o společenstvu jinak neustanovuje, nejen svým podílem závodním, nýbrž i dalším obnosem do jeho výše (§ 76), kteréžto ručení trvá ještě rok po uplynutí onoho roku obchodního, ve kterém vyloučení člena nastalo, pokud není stanovena smlouvou delší doba ručení, a vztahuje se na všechny závazky, které od společenstva až do vyloučení člena byly podstoupeny (§ 78). Závodní podíl vyloučeného člena vyplacen býti smí teprve po zániku tohoto ručení (§ 79). Sdělení rozpočtu uhražovacího nepřísluší při ručení obmezeném představenstvu neb likvidatorům, nýbrž správci konkursní podstaty. Klamná udání v protokolech o valných hromadách, v závěrkách účetních, bilancích a ve zprávách jednacích trestají se, pokud vědomě spáchány byly a pokud nestihají se již podle všeobecného zákona trestního, na vinníky jako přečin vězením až do 3 měsíců (§ 89).

VIII. Rejstřík společenstev.

Kdežto právní poměry týkající se společností obchodních (t. j. právní poměry veřejných společností obchodních, komanditních společností, akciových společností a komanditních společností na akcie) zapisují se do rejstříku firem společenských, vedeného u každého soudu obchodního neb

soudu sborového povoláného k vykonávání pravomoci obchodní, zapisují se právní poměry týkající se společenstev výdělkových a hospodářských do rejstříku společenstev. Týž vede se u každého soudu sborového povoláného k vykonávání pravomoci obchodní, v jehož obvodu mají své sídlo společenstva výdělková a hospodářská. Do rejstříku společenstev se zapíše: firma společenstva, datum smlouvy společenstevní a usnesení smlouvu tu měnících, předmět podniku, doba trvání společenstva, pokud je toto omezeno na určitou dobu, jména, stav a bydliště členů představenstva a způsob značení firmy, obnos podílu závodního a způsob, jakým se tvoří, při společenstvech s ručením omezeným udání obnosu, kterým členové ručí, pokud obnos ten převyšuje zákonné minimum (dvojnásobný obnos závodního podílu), způsob vyhlášek společenstva, odštěpné závody, pokud jsou snad zřízeny, prokuristé, likvidatoři.

Rejstřík společenstev je veřejným a každý může do něho nahlédnouti aneb vyžádati si ověřené opisy neb vysvědčení. Soudy obchodní z povinnosti úřední pečují o to, by předpisy ohlašovací byly zachovány a stíhají nezachování předpisů těchto pokutami pořádkovými. Předpisy o založení a vedení rejstříku společenstev obsaženy jsou v min. nař. ze dne 14. května 1873 č. 71 ř. z. Předpisy §§ 2 a 18 tohoto min. nař. byly nyní nahrazeny min. nař. ze dne 23. května 1895 č. 74 ř. z. a sice ustanovuje § 2: Všechny ohlášky k zápisu do rejstříku obchodního, zákonem ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z. předepsané, podati sluší u soudu obchodního buď ústně do protokolu nebo ve formě soudně neb notářsky ověřené. Zmocněnci vykažte se plnou mocí stejným způsobem ověřenou. Není třeba soudního neb notářského ověření, je-li opověď neb plná moc opatřena firmou společenstva a nalézají-li se ověřené podpisy firmantů již ve spisech rejstříkových soudu obchodního (§ 18 cit. nař.). Při zkoumání opovědi dlužno hlavně k tomu přihlížeti, by byla oprávněnost strany žádati za zápis nade vší pochybnost zjištěna a pravost přiložených soukromých listin, jichž snad třeba k průkazu, soudním neb notářským ověřením podpisů zaručena. Ku průkazu usnesení valné hromady, představenstva, dozorčí rady nebo jiného orgánu společenstva postačí však — pokud stanovy nic jiného nestanoví — předložení opisu protokolu, jehož pravost je potvrzena znamenáním firmy společenstva, pokud se podpisy firmantů nalézají při rejstříkových spisech soudu obchodního již ve formě ověřené. O pravosti znamenání přesvědč se soud, není-li tu soudního neb notářského ověření, srovnáním znamenání firmy s ověřenými podpisy ve spisech rejstříkových se nalézajícími.

IX. Daně.

A. Zákonodárství dřívější.

1. Použití patentu o daních z příjmu ze dne 29. října 1849 č. 439 ř. z. při společenstvech hospodářských a výdělkových zavdávalo těmto podnět k opětovaným žalobám, hlavně proto, že nebyl od úřadů berních brán za základ vyměření daní čistý zisk od společenstva docílený, nýbrž bez ohledu na passivní úroky, odepsání pro amortisaci, platy členů představenstva a pod. nová fiktivní billance byla sestavena, na jejímž základě jmenovaným spolkům povinnost berní uložena, která existenci jich ohrožovala. Kromě toho uváděno bylo, že takové spolky, které provozování obchodů na vlastní členy obmezují, žádnou vlastní živnost neprovozují a tudíž také dani z výdělku podrobeny nejsou.

2. Petice od společenstev na vládu a říšskou radu vznášené zavdaly podnět ku činnosti zákonodárné, která zákonem ze dne 27. prosince 1880 č. 151 ř. z. zahájena byla.

Dle § 1 cit. z. vztahují se ustanovení zákona tohoto:

a) na výdělková a hospodářská společenstva, která provozování obchodů dle stanov na vlastní členy obmezují, třeba by i od nečlenů zápůjčky přijímala nebo zboží kupovala;

b) na záložny, které dle zvláštních zákonů zemských utvořeny byly z fondů kontribučních a z peněžních fondů daňových, a konečně

c) na záložny obecní.

Dle § 2 tvoří základ pro vyměření daně z příjmů čistý výtěžek v roce obchodním berní rok předcházejícím docílený a dle ustanovení tohoto zákona vyšetřený; čistý výtěžek tvoří přebytky bilancí vykázané, které jako úroky, dividendy, tantiemy neb pod jakýmkoliv jiným jménem se rozdělí, rezervnímu fondu přikáže nebo na příští účet přenesou. Kromě toho pojaty byly do základu zdanění obnosy, které poskytnuty byly ku zvýšení kapitálu závodního, ke splacení vkladů, zúročení hypotek na nemovitém majetku váznoucích, za dary a věnování, pokud tato nebyla způsobena provozováním obchodu a pokud nestala se ústavům dobročinným.

Dle § 3 osvobozena jsou výše dotčená společenstva výrobní a hospodářská, pokud čistý jich výnos 300 zl. nepřevyšuje, od daně z příjmu vůbec, převyšuje-li výnos 300 zl., vyměřuje se daň pro první tisíc třemi setinami, pro druhý tisíc pěti setinami, a teprve pro další obnosy plnou částí.

3. Okolnost ta, že v ukládání hotovostí u bank a pod. spatřovány byly obchody s nečleny vylučující užití zákona ze dne 27. prosince 1880 a s druhé strany, že úroky, z vkladů úsporných od členů u spolku učiněných, nebyly počítány k úrokům z cizích v podniku upotřebených kapitálů, a tudíž nebyly uznány za způsobilé ke srážce (výn. spr. dv. ze 14. února 1882 sb. »Budwinski« č. 1297 a ze dne 19. června 1883 sb. »Budwinski« č. 1802), zavdávala podnět k novým stížnostem, které došly svého vyřízení dalším zákonem ze dne 14. dubna 1885 č. 43 ř. z., kterýmžto jednotlivým ustanovením zákona z 27. prosince 1880 jiného textování se dostalo. Působnost tohoto zákona byla pak rozšířena na všechna výdělková a hospodářská společenstva, která provozování obchodů na vlastní své členy obmezují, byť i od nečlenů zápůjčky přijímala, zboží kupovala neb své pokladniční hotovosti u podniků a ústavů k veřejnému kladení účtů povinných ukládala; za způsobilé ke srážce uznány všechny úroky z cizích kapitálů v podniku vynaložených, nechat společenstvu od členů neb nečlenů zapůjčeny byly.

4. Změněnému tímto zákonem § 1 zák. ze dne 27. prosince 1880 dostalo se však opětně nového znění zákonem ze dne 24. března 1893 č. 40 ř. z., kterým působnost jeho rozšířena na spolky skladní, byť výrobky od členů svých zhotovené na nečleny odbývaly.

Úlev citovanými zákony stanovených nejsou však účastny: společenstva výdělková, která oprávněna jsou své provozování obchodu dle stanov i na nečleny rozšířiti, třeba by ve skutečnosti jen se svými členy ve spojení obchodním byla (výn. spr. s. ze dne 3. června 1882 sb. »Budwinski« č. 1251 a mn. j.); konečně nesamostatné úvěrní spolky se spořitelny a bankami ve spojení se nacházející (výn. spr. s. ze dne 27. června 1882

sb. »Budwinski« č. 1461 a mn. j.). Kumulativní platnost předpisů patentu o dani z příjmu a speciálního zákona ze dne 27. prosince 1880 se nepřipouští (výn. spr. s. ze dne 14. března 1882 sb. »Budwinski« č. 1340).

B. Platné zákonodárství berní.

1. Daň výdělková. 1. lednem 1898 nastoupila na místo citovaných zákonů speciálních II. hlava zákona ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z. o přímých daních osobních týkající se daně výdělkové od podniků veřejnému kladení účtů podrobených. I v tomto novém zákoně činí se rozdíl mezi hospodářskými a výdělkovými společnostmi, která provozování obchodů na vlastní členy obmezují a těmi, jež na obmezení takové nepřistoupila; pro prvnější stanoveny jsou jisté výhody, poslednější však podléhají obecným zákonům berním. Výhody společnostem prvnějšího druhu poskytnuté záležejí v tom, že osvobozena jsou od daně výdělkové, nepřevyšuje-li čistý výtěžek 300 zl. (podobně jako dle dřívějších zákonů speciálních); převyšuje-li výtěžek 300 zl., zdaní se první tisíc třemi setinami, ostatní obnosy 5 setinami (dle posavadních zákonů speciálních podléhaly výtěžky přes 2000 zl. plnému zdanění); dále obnáší míra daňová pro tento druh společností, pokud čistý zisk 600 zl. nepřevyšuje, 8 5/10, místo normálních 10/10. Konečně vyňaty jsou při těchto výhodách požívajících společnostech obnosy, jako dary, věnování a pod. stávajícím již ústavům dobročinným poskytnuté, ze základu zdanění. Úvěrní a záložní spolky, jichž stanovy vyhovují požadavkům §u 1. zák. ze dne 1. června 1889 č. 91 ř. z. (ku př. zápůjčkové pokladny dle systému Raiffeisenova) jsou od daně výdělkové úplně osvobozeny, rovněž i společnosti hospodářů ke společnému zjednání setby, plemenného dobytka, nástrojů a nářadí neb jiných hospodářských potřeb výrobních, pokud nenastává rozdělení čistého výtěžku, dále podobná sdružení ke společnému zpracování a zpeněžení získaných hospodářských výrobků účastníků, avšak za téhož obmezení, kterému podrobena jest osvobození jednotlivého hospodáře od obecné daně výdělkové (srv. §§ 83 a 85 cit. zák. ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z.).

Ohledně vyšetření základu zdanění pojí se nový zákon k ustanovením výše cit. zákonů speciálních; v ohledu tom ustanovuje také § 95 ad k. toto: Rozdělí-li se při hospodářských neb výdělkových společnostech výtěžek neb část jeho mezi účastníky, dle poměru vykonané práce neb dodané látky a pod., včítá se sice tento obnos, k rozdělení určený, do základu zdanění; společníci však jsou oprávněni obnos, odpovídající tržní ceně těchto dávek, jako vydání si odpočísti.

2. Dani z důchodu nepodléhají výdělková a hospodářská společnost a záložny, které ve smyslu §u 84 lit. e a §u 85 odst. 1 osvobozeny jsou od daně z výdělku (§ 125 ad 6). Ostatně viz čl. Podniky veřejně účtující a jich zdanění.

X. Poplatky.

Spolkům, jež považovati sluší za výdělková a hospodářská společnost ve smyslu zák. ze dne 7. dubna 1873 č. 70 ř. z., propůjčeny byly zák. ze dne 21. května 1873 č. 87 ř. z. ohledně kolků a přímých poplatků zvláštní výhody. Výhody tyto záležejí podstatně v následujícím:

1. Knihy výlučně o právních vztazích společnosti k členům vedené a zápisky obchodní jsou osvobozeny od poplatku kolového pro obchodní a živnostenské knihy předepsaného.

2. Ze smlouvy společenstevní zapraví se poplatek dle stupnice I. vyměřený z vkladů členů společenstva, z vyplacených jim podílů na zisku a splátek kapitálu, který pololetně se odvádí.

3. Podání, jimiž žádá se za zápisy do rejstříku společenstev, mají kolkována býti, máli veřejná vyhláška nastoupiti, kolkem za 1 zl., v ostatních případech za 50 kr.

4. Podání, jimiž předkládají se úřadu politickému smlouvy společenstevní a jich změny, pak závěrky účetní a přílohy jsou kolku prosty.

3. Společenstvům, která úvěrní obchody provozují, propůjčeno bylo osvobození od poplatků ohledně listin, které od společenstev stranám a od stran společenstvům se vystavují pouze za účelem zavedené manipulace, nikoliv tedy ohledně vlastních listin průvodních o provedených právních obchodech. Formuláře listin těchto musí se však předložiti správě finanční ku prozkoumání a dotvrzení této povahy.

Další zákon ze dne 27. prosince 1880 č. 1. ř. z. 1881 nařizuje, že výše dotčeně výhody rozšiřují se i na taková hospodářská a výdělková společenstva, která nejsou utvořena na základě zákona ze dne 9. dubna 1873, pokud provozování obchodů na vlastní své členy obmezují, dále na t. zv. kontribuční a obecní záložny a že dále všechna výdělková a hospodářská společenstva, která provozování obchodu na vlastní členy obmezují, dále zmíněné záložny ohledně majetku movitého osvobozeny jsou od poplatku ekvivalentního a ohledně majetku nemovitého poplatku ekvivalentního ve výměře $1\frac{1}{2}\%$ s přírůžkou podléhají.

Zákonem ze dne 1. června 1889 č. 91 ř. z. propůjčeny jsou dále jistým záložnám a úvěrním spolkům, které určitým, v zákoně blíže naznačeným způsobem jsou organisovány (tzv. Raiffeisenovy pokladny zápůjčkové) ještě dále sáhající výhody, že totiž z dlužních úpisů členů o vyplacených spolkem zápůjčkách jen poplatek kolkový, jaký při směnkách předepsán jest (stupnice I.) zapraviti se musí, a že potvrzení příjmů těchto spolků o splacených členy zápůjčkách jen dle I. stupnice kolkovati dlužno. Kromě toho propůjčeno jest těmto spolkům ohledně jich korespondence s veřejnými orgány a úřady (vyjímaje řízení soudní) osobní osvobození od poplatků.

Literatura: Dr. ryt. Randa, Soukromé obchodní právo rakouské, Praha, 1892, II. vyd.

Společenstva zemědělská a statky rentové.

V popředí snah o reformu agrárnictví naší doby stojí veliká otázka, otázka udržení državy rolnické. Zadlužení usedlostí selských má v zápětí nepopíratelné velké újmy sociální a musí dovolávati se touže měrou, jakou zadlužení bylo rostlo, zájmu veřejnosti. Vědomí neutěšeného tohoto stavu malorolnictva poutá již po delší dobu i pozornost zákonodárství. Prvním jeho pokusem ku zvelebení statků selských byl zákon ze dne 1. dubna 1889 č. 72 ř. z. týkající se zavedení zvláštní posloupnosti dědické ve statky selské prostřední velikosti, jehož význam však dosud osvědčiti se nemohl, poněvadž v mnohých zemích korunních zamýšlené zákony zemské posud vydány nebyly a tudíž i zákon tento sám platnosti v nich posud nenabyl. Dle motivu zákona tohoto mělo se jím uvarováno býti nebezpečí hrozícího z přílišného drobení usedlostí selských, avšak již v době, kdy osnova zákona nacházela se ve stadiu ústavního projednávání, nebylo v samých kruzích rolnických mnoho naděje, že by přispěti mohla tato